

Litteraturgranskningar

ANNA BRODIN: *Getting Politics Right*. Göteborg Studies in Politics 68. Göteborg 2000: Department of Political Science, Göteborg University.

Temat för Anna Brodins avhandling är demokratifrämjande i svenskt bistånd. Den teoretiska utgångspunkten är att detta är ett fall av konflikt versus konsensus i svensk utrikespolitik. Sverige är ju allmänt känt som ett kompromissernas förlovade land. En ökad politisering av svensk politik generellt sett har dock, hävdas det, skett under 1980- och 90-talen. Vanligen hävdas att konsensus av flera skäl är särskilt vanligt i utrikespolitiska frågor: politikerna vill framvisa en enad front i förhandlingar, och dessutom har det ansetts finnas föga att vinna på konflikt i detta område i termer av röster. Sverige har utmärkts av en hög konsensusgrad särskilt i säkerhetspolitiken. I internationalistiska frågor däremot, och hit hör biståndet, har konflikt tillåtits. Demokratifrämjande bistånd är en nyhet sedan 1980-talets mitt, och har präglat den biståndspolitiska debatten sedan dess. Fokusering på demokratiska val och mänskliga rättigheter i mottagarländerna är dock del av en internationell trend.

Avhandlingens huvudfrågeställning är om demokratifrämjande bistånd utgör ett nytt konfliktområde inom svensk utrikespolitik. Frågeställningen preciseras genom följdfrågor:

Är det möjligt urskilja olika specifika demokratiideologier i riksdagen? Hur omfattande och hur central har debatten i frågan varit över tid? Har det demokratifrämjande biståndet politiserats? När och hur? Förekommer konflikt även på implementeringsstadiet? Författaren konstruerar ett analytiskt ramverk genom studium av demokratiseringslitteraturen. Ramverket fungerar som ett sorteringsinstrument i rekonstruktionen av partiideologier. Huvudkategorierna är aktörernas mål och strategier samt vilka förutsättningar som anges för demokratisering.

Genom analys av biståndspolitiska propositioner, motioner, utskottsbetänkanden och debatter på 1990-talet utmejslas sex olika demokratiideologier i den svenska riksdagen. Dessutom urskiljs sakfrågor som har hög konfliktpotential och beskrivs hur partierna ser på demokratiseringsprocesser i tredje världen. I en historisk översikt över demokratifrämjande bistånd under perioden 1962-89 fastläggs debattens omfattning och centralitet. Efter det att moderaterna och folkpartiet börjat uppmärksamma frågan redan 1986/87 vidtar debatten på allvar på 1990-talet, och demokratifrämjande bistånd blir en central del av biståndsdiskursen. Graden av konflikt mäts genom analys av reservationer; deras antal och de explicita motiveringar som ges för länderval och prioriteringar i resursallokering till olika mottagare. Brodin belyser hur de olika partierna använt demokratispekter som argument för samarbete generellt (val av mottagare) resp. prioriteringar i budget och gör en analys över tid av hur reservationsfloden förändrats: hon finner här en kraftig ökning från 1980-talets mitt. Antalet reservationer har dock fluktuerat under 1990-talet. Detta förklaras av att propositionernas design förändrats, av förändringar i vilka partier som suttit med i utskott, och av den parlamentariska situationen (var det en socialistisk eller borgerlig regering?).

Brodin genomför också en implementeringsstudie av det s.k. VEETU-projektet i Sydafrika. Återspeglas konflikterna i riksdagen även på projektnivå? VEETU var ett högprioriterat, dyrt projekt och kan därför enligt författaren tjäna som en "critical case study". Enligt författarens resonemang borde det ha förelegat konflikt – men så visar sig ej vara fallet! Varför inte? Anna Brodins förklaring betonar låg kunskap om projektet på politikernivå, en hög grad av hemlighetsmakeri och stor enighet i den grupp som bestämde om tilldelningen av humanitärt bistånd.

Dessutom har byråkratin (Sida) en stark ställning i implementeringsstadiet.

Författarens slutsats är att demokratifrämjande bistånd utgör ny konfliktfråga. Hon identifierar sex olika ideologier; partierna argumenterar mot varandra i en livaktig debatt; antalet reservationer har ökat och särskilt valet av mottagarländer har politiserats. Således finner författaren en hög och ökad politiseringsgrad. Varför? Demokratibistånd är en symbolfråga att profilera sig i. Kanske föreligger, menar Brodin, en allmän trend mot ökad konflikt i utrikespolitiken. Politiker vill profilera sig och kontrollera effekter av projekt i känsliga frågor som demokratifrämjande insatser är. Kanske blir därför även implementeringen av projekt en konfliktfråga framöver.

Avhandlingen innehåller många tydligt *positiva inslag*:

— en klar och väl strukturerad uppläggning, lätt att läsa och följa, övertygande pedagogisk insats

— författaren belägger sin tes på ett övertygande sätt

— en stark hantering av ett stort empiriskt material; avhandlingen är ett klart bevis på att författaren besitter den ”hantverkskicklighet” som är en viktig ingrediens i vetenskaplig kompetens

— hanteringen visar också på metodologisk medvetenhet och skicklighet; de allra flesta metodologiska vägval har gjorts på ett klokt sätt

— en god genomgång av den teoretiska diskursen inom det valda fokuseringsområdet

En övergripande fråga, som omedelbart infinner sig, är dock *huruvida det över huvud taget är intressant att studera konfliktgraden i det demokratifrämjande biståndet*. Författarens huvudintresse är ”konsensus eller konflikt i svensk utrikespolitik”. Varför då välja bistånd som studieobjekt? Det är välkänt att biståndet har varit den del av utrikespolitiken som kanske varit föremål för flest konflikter i riksdagen. Vad vinner man på att åter bekräfta denna tes? Varför inte istället studera t.ex. någon aspekt av säkerhets- eller försvarspolitik (som oftare förknippas med konsensus)? Om vi istället utgår från att författaren haft ett huvudintresse i demokratibiståndet i sig blir frågan snarare om konflikt—konsensus är den intressantaste frågan att studera. Ett alternativ kunde här varit att göra en studie av detta bi-

stånds effekter och hur det ser ut på fältet. Vilken demokratisyn exporterar vi *faktiskt*? Svaret på den frågan torde vara mer osäkert och kan åter spegla inte bara partiideologier utan också Sidas tankar på området och lokala initiativ. En annan infallsvinkel hade varit att jämföra den officiella svenska demokratiideologin med andra givarländers för att urskilja t.ex. graden av kompletaritet.

Några av *studiens huvudbegrepp* är sålunda konsensus och konflikt. Här till läggs begreppet politisering. Konsensus definieras (11) som ”absence of open divergence” — en definition som om man stannade härvid skulle definitionsmässigt säkerställa att demokratibiståndet inte präglas av konsensus. Nu tillägger författaren att det måste röra sig om ”a substantial degree of mutual agreement” och att någon distinktion ej görs mellan ”whether a consensus is complete or whether it is solely majority based”. Tilläggen snarare förvirrar än klarlägger: här förtydligas inte hur vi empiriskt kan belägga situationer av konsensus! Vad menas t.ex. med en majoritetsbaserad konsensus? Författaren väljer således *inte* att diskutera konsensus i termer av ”vilja att nå kompromiss även vid konflikt och när möjlighet uttrycka denna konflikt i betende finns”, den definition som jag tycker vore mest relevant när frågan gäller konflikt- resp. konsensusbenägenhet i riksdagen.

Konflikt definieras vad jag kan se inte alls i avhandlingen. Möjligen likställer författaren begreppet med ”politisering”, som återfinns när partier identifierar olika positioner och när dessa ”are pitted against each other in the political struggle”. Inte heller detta är en särskilt exakt definition. Författaren kunde utgått från konfliktteori, där konflikt anges som förekomst av motstridiga mål (där det är ”omöjligt finna någon fördelning av värden som tillgodoser båda parter mål eller intressen”, Wiberg 1990: 9) och där man skiljer mellan mål/intressekonflikt, konfliktbeteende och konflikttattityder — kanske distinktioner som varit av godo för avhandlingen. I denna litteratur kan konflikter vara manifesta eller latent, d.v.s. de kan finnas även när konfliktbeteende inte kan påvisas. Nu spelar dessa definitionsoklarheter ingen större roll för studiens resultat; operationaliseringen av politi-

tering är bl.a. reservationer i utskott, vilket synes helt acceptabelt och svarar mot gängse bruk. Dock är en hög grad av precision i definitionen av centrala begrepp generellt önskvärd. Och kanske hade en uppdelning mellan målkonflikt, konfliktbeteende och konflikttattityder kunnat öka förståelsen för vilken typ av konflikt vi återfinner i den undersökta frågan.

Konfliktbenägenhet är ett besläktat begrepp. På s. 50 anges att olika frågeområden ”carry a high conflict potential”. Hur ska detta tolkas? Att olika ideologiska positioner är logiskt möjliga — eller att författaren identifierat konflikt inom dessa områden? Mer problematiskt blir det när det hävdas att såväl ideologier (220, 225) som partier (204, 206) är ”prone to conflict”. Vilka ideologier är mest konfliktbenägna, uppvisande t.o.m. ”eagerness for conflict” (225)? Hur vet man det? Vad innebär det?

För att knyta samman denna inledande kritik: är det intressant veta — inom frågeområdet biståndspolitik, som är välkänt för sina politiska konfliktlinjer över tiden — huruvida även demokratibiståndet är föremål för konflikt? Vore det inte mer spännande diskutera *graden* av konflikt i så fall, eller kanske *typen* av konflikt? Är detta nya område mer konfliktladdat än andra inom biståndsfältet? Det hade också varit intressant undersöka vad konflikterna baseras på: är det t.ex. traditionella vänster-högerskiljelinjer, är det skillnader i syn på suveränitet/solidaritet/kontroll, är det direkt demokratisynsbaserade skiljaktigheter?

Jag går så över till *konstruktionen av biståndsideologier*. Ideologibegreppet definieras som ”a system of thoughts directed at the way society works and the role of individuals in society” (50). Den grund som Brodin baserar sin konkreta demokratibiståndsdefinition på är en tredelning: mål, förutsättningar för demokratisering, strategier. En *första fråga* är hur författaren skiljer, eller kan skilja, mellan sina ideologier. Räcker det med att strategierna ska vara olika för att tankesystemen ska utgöra olika ideologier? Måste målen skilja sig åt? Vi kan här dra en parallell till den diskussion som funnits kring regimlitteraturen och dess fyrdelade definition av en regim. Vad krävs för att man ska konstatera en regimförändring (kontra en förändring inom

regimens ram)? Vad krävs för att Anna Brodin ska tala om en övergång från en ideologi till en annan (över tid eller mellan partier)? Nu är det oklart hur skiljelinjer dras, och författaren finner sex olika ideologier i den svenska riksdagen: endast centern och miljöpartiet befinner sig på samma ideologi. Det kan ifrågasättas om skillnader mellan vissa partier (s-v; fp-m) motiverar att deras åsikter kategoriseras som skilda ideologier. En *andra fråga* avser den kategoriseringsgrund Brodin valt. Hon baserar tredelningen på demokratiseringslitteratur och i viss mån egna överväganden. Alternativt kunde hon valt att delvis utgå från utvecklingsteori. En del av de distinktioner som framkommer, t.ex. vad avser statens roll i utvecklingen, behandlas utförligt i den litteraturen. En inkludering av andra idéområden än demokratilitteraturens kunde ha lett till en analys av olika *dimensioner* (höger — vänster, solidaritet — egenintressen, utvecklingsteori), som kunde bidragit till ökad förståelse av vilken typ av konflikt vi står inför. Avslutningsvis hade det varit möjligt och önskvärt att på *förhand* konstruera ett schema över olika tänkbara grundläggande ideologier på området. Man kunde ha konstruerat en matris med ett mindre antal tänkbara huvudsakliga mål och strategier och i denna matris satt in olika grundläggande ideologiska ställningstaganden, som senare kunde varit utgångspunkt för en diskussion om hur de politiska partierna empiriskt förhåller sig till dessa teoretiskt framtagna idealtyper. Genom detta tillvägagångssätt hade indelningen blivit explicit och man hade sluppit frågetecknen kring vad som egentligen konstituerar olika ideologier.

Jag tycker dessutom att de etiketter författaren åsatt partiernas ideologier inte är särskilt väl valda. De följer ingen enhetlig princip och leder ibland tankarna fel. Så får folkpartiets ideologi heta ”unconditional” fast partiet är ett av de partier som tydligast förespråkar villkor för biståndet! Varför är kristdemokraternas ideologi ”moralisk” och inte vänsterpartiets? Problemet kunde avlägsnats om författaren valt att på förhand konstruera tänkbara idealtyper för ideologier, vilket ovan föreslogs. På motsvarande sätt är också de etiketter som åsatts partiernas strategier (s. 134) ad hoc-baserade. Socialdemokraterna

har en smörgåsbordsstrategi, ett uttryck som har en negativ klang, åtminstone för mig; centern en "basic needs strategy", trots att detta begrepp har tydliga konnotationer från 1970-talets biståndsdebatt, och då ofta associerades med socialdemokratiskt bistånd.

Jag övergår till frågor om *urval och metod*. En fråga vad gäller upplägget rör val av tidsperioder. Biståndsideologierna beläggs med material från 1990-talet. I ett särskilt, mycket omfattande kapitel, beskrivs biståndets utveckling från 1962 t.o.m. 1980-talet (låt mig här också anmärka att författaren missat en nyutkommen översikt över biståndsideologisk utveckling i Sverige, nämligen mitt eget kapitel om Sidas biståndsideologi i Hyden och Mukandala 1999!). I kapitlet sker ingen strukturerad framställning i termer av de ideologier som belagts i kapitlet före. Varför inte? Hade det inte varit intressant att stringent belägga ideologiska förändringar över tiden – exempelvis hävdas ju att socialdemokraterna förändrat sin syn på demokratibiståndet över tid. Författarens val att lägga det huvudsakligen beskrivande och historiska avsnittet *efter* framställningen om 1990-talets idévärld kan också diskuteras. Begreppet "centralitet", som anges vara ett huvudområde för kapitel 4:s andra del (se rubrik på s. 142), tycker jag dessutom försvinner i den empiriska snårskogen. Här saknar jag en fokuserad uppsummering.

Vad gäller *metod* är det oklart hur författaren har fått fram vilka "preconditions for democratization" olika partier har. Måste ett parti explicit ange att något är en förutsättning, ett villkor, för att detta ska kodas som en "precondition"? Eller har det räckt med att en faktor anses som viktig eller central? Frågan är hur tydliga partier är i sin beskrivning av kausala mekanismer. Uppenbarligen är kausalsambanden i detta fall oerhört komplexa; så kan t.ex. ekonomisk utveckling hävdas leda till demokrati men också tvärsom! Det hade f.ö. varit intressant att ha fått en mer utförlig analys över hur partierna ser på demokratiutvecklingens mekanismer.

Nästa metodfråga avser materialet. Anna Brodin arbetar med ett mycket stort dokumentmaterial. Arbetet med detta synes välgjort. Men varför har hon inte kompletterat det skriftliga materialet med intervjuer med riksdagsledamöter?

Jag hade tyckt det vara naturligt att med utsagorna som utgångspunkt diskutera konsensus och konflikt inom demokratibiståndet med politikerna i utskottet. Hur uppfattar de konsensusviljan? Finns också i demokratibiståndet en vilja nå konsensus trots konflikt? Vilka skäl skulle de ange för ökad konfliktbenägenhet – ideologisk profilering, röstfiske eller "säkerhetsventil"? Eftersom författaren går in på en diskussion om motiv hade det varit lämpligt, anser jag, att komplettera skriftliga motiveringar (i reservationer) med muntliga utsagor.

Så till *fallsstudien*. Anna Brodin har valt att empiriskt undersöka om konflikt föreligger även på implementeringsnivå genom att studera ett konkret demokratiframjande projekt i Sydafrika. Hon har utfört intervjuer och gått igenom ett stort skriftligt material om projektet. För det första: varför över huvud taget undersöka ett *projekt*? Är det inte ganska förutsägbart, givet den svenska förvaltningsmodellen, att partipolitisering inte återfinns i så konkreta frågor? Implementering av bistånd diskuteras sällan i utrikesutskottet. Bai Bang torde här utgöra ett undantag, som skiljer sig genom att ha ansetts vara en s.k. "vit elefant", ett misslyckat projekt. Media tar ju gärna upp stora projekt som i efterhand kan hävdas ha varit slöseri med skattebetalarnas medel. Det projekt Brodin valt var under studien på planerings- och tidigt genomförandestadium.

Nåväl, om vi förutsätter att en implementeringsstudie är rimlig: varför då välja just VEE-TU? Motivet för valet tycks vara att projektet är "viktigt" och "typiskt" (211). Men kan man "test the validity" av antagandet att demokratibistånd är en ny konfliktfråga (212) genom detta val? Författaren borde här ha diskuterat om fallet var "lätt" eller "svårt" för teorin/antagandet. Det tycks som om författaren menar att fallet "borde" lett till konflikt (det är ett "most likely case"; s. 211). Men även om så blivit fallet kunde man knappast ha sagt något om antagandets validitet generellt. Författaren hävdar vidare att fallet är "en critical case study" (53, 209) men det är inte uppenbart på vilket sätt fallet är "kritiskt", något som brukar innebära att just detta fall kan säga något avgörande om en teoris giltighet. Dessutom är det tveksamt vad intervjuer på fältet säger om konfliktförekomst i riksdagen. Hur kan

man koppla kunskap om huruvida "affected actors" uppfattar konflikter på demokratibiståndsområdet (209) till avhandlingens syfte? Hade ändamålet varit att undersöka effekter av konfliktlinjer "på fältet" hade metoden varit okay; men då borde å andra sidan Sidas demokratisyn också ha analyserats. Sammanfattningsvis är fallstudien avhandlingens svagaste del. Den kan inte hävdas bidra till särskilt mycket större förståelse av avhandlingens tema.

Jag övergår till att diskutera några mer *avskilda frågeområden* som har med avhandlingens analysram att göra. Jag inleder med en del synpunkter på "preconditions". Förutsättningar för vad: för demokrati eller för demokratisering? I rubriken på s. 66 är det demokrati, i texten på samma sida demokratisering. Poängen är att det inte är riktigt samma sak. Demokrati ses lämpligen som ett (slut)tillstånd, demokratisering är en process. Förutsättningarna för att en sådan ska kunna inledas behöver inte vara samma som för att man ska nå tillståndet demokrati. Om man dessutom för in begreppet demokratisk konsolidering (71) kompliceras bilden ytterligare. Kärnan är här att det får betydelse för hur en aktör ser på kausala mekanismer om aktören talar om "preconditions for democracy" resp. "for democratization" resp. "for consolidation of democracy".

I studien görs en uppdelning mellan altruism som bas för bistånd, "self-interests" resp. "mutual interests" (76-77). Detta är erfarenhetsmässigt svåra distinktioner. Beroende på vad man lägger i och hur snävt man tolkar egenintressen (bara materiella sådana?) får man olika tolkningar. Anna Brodins uppfattning framkommer inte. Uppdelningen leder till skiljelinjer mellan "donor-oriented, recipient-oriented and reciprocity-oriented" strategier hos partierna. Inte heller denna kategorisering synes lätt att empiriskt upprätthålla. Hur drar man gränser mellan reciprocitetsorienterade strategier och de andra kategorierna? Vad konstituerar givarintressen avseende demokratiutveckling i tredje världen? Man kan också undra varför egenintressen antas medföra att givaren själv tar ansvar för planering och implementering av biståndet. Dessutom är frågan om ens en mottagarorienterad givare är helt utan egenintressen. Slutligen

framgår inte hur dessa intressen och dessa orienteringar påverkar valet av mottagarländer (något som det hävdas göra på s. 77). Hur skiljer sig ländervalet mellan en mottagar- resp. en reciprocitetsorienterad givare?

Vad gäller *val av mottagare* anges att "need for democracy promotion" kan vara ett kriterium, vid sidan om kapacitet och vilja hos mottagaren (77). Vad innebär "need for democracy promotion": att det råder total avsaknad av demokrati hos mottagaren, att förutsättningarna för demokratisering är goda om hjälp ges eller kanske något helt annat? I resten av framställningen används dessutom "behov" med en helt annan referenspunkt. Då rör det sig om ekonomiska behov, d.v.s. fattigdomsgrad, som urvalskriterium för många partier. Förutom att detta innebär en outtalad förändring av begreppsinnhållet är detta egentligen inget problem: att utvecklingsbehov har varit ett viktigt kriterium för biståndsgivande är oomtvistat. I detta sammanhang ett par frågetecken: varför ifrågasätts fattigdomsbekämpning som mål för bistånd om ett parti förespråkar att mottagarens vilja och kapacitet för demokratiutveckling ska avgöra ländervalet (247)? Partnerskapsprincipen hävdas också medföra denna effekt. Visserligen kan nog detta innebära att de allra fattigaste länderna ej kommer ifråga, men samtidigt ökar kanske chansen att man i mottagarländerna faktiskt gynnar de fattigaste grupperna!

Jag har också hittat några ställen där jag vill diskutera de *tolkningar som görs av empirin*. På s. 132 anges att behov är ett viktigt urvalskriterium för centern, miljöpartiet och, i mindre grad, för kristdemokraterna. Övriga partier hävdas använda "capacity" och "will" som kriterier för länderprioriteringar. Är detta verkligen sant? Det skulle storligen förvåna mig om fattigdomsöverväganden inte ligger i botten för de socialistiska partiernas överväganden – kanske outtalat, för att det ses som något självklart (alltså kan detta spegla ett allmänt metodologiskt problem). På s. 170 sägs det att "the partnership strategy" illustrerar att socialdemokraterna lämnat sin tidigare mottagarorientering till förmån för en reciprocitetsorienterad ansats "and more genuinely equal relations". Det är slutklämmen jag undrar över. Var inte tanken också bakom den tidi-

gare mottagarorienteringen uttryckligen att denna var ett sätt att skapa jämlika relationer, genom att låta mottagaren ansvara för sin egen utveckling? Slutligen: leder det nya budgetsystemet i Sverige till mindre konflikt (248)? "it/ affects the capacity for conflict, which in turn affects the level of conflict". Att reservationer numer bara kan riktas mot biståndsbudgeten som helhet, och ej mot dess delar, innebär rimligen – och här håller jag med – att antalet reservationer minskar. Brodin har alltså rätt i att indikatorn "reservationer" inte längre är ett bra mått på konflikt. Men det innebär väl inte att konfliktnivån behöver minska? Konflikttattityderna finns rimligen kvar och kommer nog till uttryck på annat sätt, t.ex. i debatterna.

Jag tycker författaren lyckats täcka in det mesta av *relevant litteratur*. Jag har tidigare påtalat att hjälp kunde tagit av utvecklingsteoretisk litteratur i konstruktionen av ideologier. Jag tycker också att författaren kunde berett utrymme för en genomgång av den diskurs, delvis i konstruktivistisk anda, som finns om externa aktörers möjlighet att förändra ett lands politik. Jag tänker då särskilt på Thomas Risse m. fl. (1999) bok om hur mänskliga rättigheter kan spridas till tredje världens länder, en tematik som naturligen passar in i avhandlingens helhet.

Bland de intressanta frågor som väcks vid en läsning, men som vi inte får svar på, vill jag bara ta upp en. Det påpekas att socialdemokratin blivit mer demokratiintresserat (i biståndet) under 1990-talet. Tidigare var det framförallt moderaterna och folkpartiet som drivit dessa frågor. Varför? Är det inrikespolitiska skäl eller är det resultat av normpåverkan, från världsbanken eller från EU? Frågan anknyter till den mer generella diskussionen om *vad det är som driver partiernas politisering* av demokratibiståndet. Brodins svar (243) synes här vara att det rör sig om en vilja att profilera sig i en utrikespolitisk fråga ("sharpen their ideological profiles"). Ibland antyds att det är fråga om en säkerhetsventil: man är tvungen att tuga still i andra utrikespolitiska sakfrågor men kan släppa lös sina intressen i biståndspolitik ("making use of the breathing space offered by a policy sphere carrying relatively low risk"). En alternativ tolkning är att politiseringspeglar en vilja att vinna röster (al-

ternativet antyds i formuleringar på ss 225, 242 men förkastas på s. 247). Slutligen kan man tänka sig att internationell normpåverkan ändrat partiernas prioriteringar. Den uppfattning man har i frågan säger något om hur central man anser konflikten inom demokratibiståndet är: är det bara ett sätt att avreagera sig ("en säkerhetsventil") torde det inte vara någon central konfliktlinje!

Sammanfattningsvis uppvisar avhandlingen stor sakkunskap inom det område Anna Brodin berättar om. Hon visar övertygande att demokratibiståndet faktiskt är ett nytt konfliktområde. Handhavandet av det mycket omfattande empiriska materialet har gjorts med säker hand och författaren visar här metodologisk medvetenhet och skicklighet. Inom de ramar ämnesvalet satt är avhandlingen ett starkt prov på forskarkompetens. Samtidigt är ramen snäv och den teoretiska kopplingen inte särskilt spännande. Möjligheten att komma med nya teoretiska bidrag har varit liten. Jag har också visat på viss skepsis mot marginalnyttan av att inkludera fallstudien av biståndsimplicering i avhandlingen.

Ole Elgström

Referenser

- Hyden, Goran och Mukandala, Rwekaza (eds) (1999), *Agencies in Foreign Aid. Comparing China, Sweden and the United States in Tanzania*. London: Macmillan.
- Risse, Thomas, Ropp, Stephen C. and Sikkink, Kathryn (1999), *The Power of Human Rights. International Norms and Domestic Change*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wiberg, Håkan (1990), *Konfliktteori och fredsforskning*. Solna: Almqvist & Wiksell.

FREDRIK UGGLA: *Disillusioned in Democracy: Labour and the State in Post-Transitional Chile and Uruguay*. Uppsala 2000: Statsvetenskapliga institutionen, Uppsala Universitet.

Fredrik Ugglas avhandling bär titeln *Disillusioned in Democracy: Labour and the State in Post-Transitional Chile and Uruguay*. Ugglas syfte är att förklara variationer i samarbetsförmågan mellan regering och löntagargrupp i post-transitionella demokratier. Som instrument använder han sig av den jämförande metoden, närmare bestämt av en binär komparation. Ugglan tar fasta på två länder som skiljer sig markant från varandra i termer av samarbetsförmåga mellan regering och löntagargrupp. Efter en period av militärt styre övergick såväl Uruguay som Chile i mitten av 1980-talet/början av 1990-talet till en demokratisk styrelseform. Trots att länderna i ett historiskt och kulturellt perspektiv uppvisar många likheter präglades samarbetet mellan regering och löntagargrupp av olikheter i de två fallen. I Uruguay rådde en ständig konfrontation mellan regeringen och facket, medan man i Chile nådde en överenskommelse som banade väg för ett långtgående samarbete mellan parterna.

Det centrala temat för avhandlingen utgörs av vad man betecknar med termen *concertation* (concertación). Enligt Ugglan inbegriper detta begrepp fyra dimensioner. En första förutsättning för concertation är att ett stort antal aktörer är involverade i policyformuleringen; det är med andra ord inte tillräckligt att enbart de politiska partierna deltar i förhandlingarna. Den andra förutsättningen är att överläggningarna mellan parterna är formaliserade samt offentliga. Vidare är beslutsvidden viktig. Deltagarna skall kunna ta upp en mängd olika frågor och inte vara bundna av vissa, på förhand fastslagna teman. Den sista dimensionen berör de beslut som fattas. Dessa bör vara bindande för parterna. I den empiriska analysen väljer författaren emellertid att inte systematiskt beskriva undersökningsobjekten enligt dessa fyra dimensioner. Han tillhandahåller med andra ord ett mått på den beroende variabeln, men avstår från att ge undersökningsobjekten exakta värden på den-

samma, utan nöjer sig med att konstatera att graden av concertation var hög i Chile och låg i Uruguay.

Undersökningsobjekten utgörs som sagt av två länder. Binära komparationer är ingalunda sällsynta och de uppfattas väl i allmänhet som fullt legitima. Samtidigt är de alla – i större eller mindre utsträckning – öppna för samma typ av kritik. Jag skall därför här uppehålla mig en stund vid denna fråga. De synpunkter jag nedan framför gäller binära komparationer överlag och är i den meningen inte särskilt riktade mot Ugglas verk. Min fasta övertygelse är att binära komparationer används i alltför stor utsträckning inom den komparativa politikforskningen. I mångt och mycket är väl detta förstaeligt; forskaren finner en intressant variation mellan två länder som han/hon tar sig an att förklara. Denna strategi är emellertid behäftad med uppenbara metodologiska svagheter. Genom att endast studera två fall är det svårt, för att inte säga omöjligt, att fastställa flera oberoende variabelers relativa förklaringskraft på den beroende variabeln. Olika typer av frågeställningar måste således besvaras med olika länderuppsättningar. Därtill gäller att ländervalet i binära komparationer ofta determineras av andra faktorer än av den vetenskapliga frågeställningen; med andra ord determinerar ländervalet frågeställningen och inte frågeställningen ländervalet.

Som motivering till att anlita Chile och Uruguay som studieobjekt pekar Ugglan på att länderna är varandra lika i många avseenden. Han anför vidare att detta tillåter en konstanthållning av en mängd bakgrundsvariabler. Detta är i och för sig korrekt. Problemet är bara att Ugglas undersökning är induktiv; han utgår från en iakttagen variation på den beroende variabeln och uppgiften blir således att söka förklaringar till denna variation. I induktiva studier måste undersökningarna vara öppna för många olika förklaringsmodeller. Här finns ett problem i det att en undersökning av två fall på sin höjd möjliggör verifiering/falsifiering av en oberoende variabels inverkan. Samtidigt förefaller det klart att Ugglas huvudsakliga syfte inte är att generalisera; istället är den primära ambitionen att enbart ta fasta på situationerna i Chile och Uruguay. Icke desto mindre finner man i studien (på sid.

33) formuleringar som tyder på att författarens avsikt är att uppnå åtminstone en viss grad av generaliserbarhet. Hursomhelst är det klart att Ugglas verk, i och med just denna ambition, utgör en vetenskapligt mer gedigen produkt än verk som enbart har en deskriptiv målsättning.

Efter metoddiskussionen ger Uggla en överblick över de båda ländernas politiska historia och tar här fasta på likheter och skillnader mellan länderna. En mycket klar skillnad föreligger i partisystemets utformning. Partisystemet i Uruguay har varit ytterst stabilt. Som en illustration härav pekar författaren på att de två dominerande partierna, *Colorados* och *Blancos* under tidsperioden 1919 till 1971 regelbundet erhöjll ca. 90 % av rösterna. I ett internationellt perspektiv är partisystemet i Uruguay vidare intressant i den meningen att det inte är uppbyggt enligt ideologiska skiljelinjer. I Chile är situationen en annan. Av de latinamerikanska partisystemen betecknas det chilenska ofta som det mest europeiska, eftersom det låter sig indelas i tre ideologiska segment längs vänster-högeraxeln (t.ex. Scully 1995: 100). Uggla beskriver därefter ingående partisystemet, arbetarrörelsen samt arbetsgivarföreningarna i de båda länderna. Därefter vidtar den egentliga empiriska delen, som innefattar en analys av händelseförloppet i Uruguay under den post-transitionella perioden 1985-1990 följt av en motsvarande analys av Chile under perioden 1990-1994. Redan efter några sidors läsning är det uppenbart att det är en mycket kunnig och elokvent forskare som författaren. Den empiriska genomgången är konsekvent uppbyggd och ytterst detaljerad. Det är helt uppenbart att den arbetsmängd som ligger bakom insamlandet av det empiriska materialet är ansenlig. Uggla har anlitat en imponerande mängd primärkällor, däribland ett trettiotal intervjuer med fackföreningsrepresentanter och politiker i såväl Chile som Uruguay. Han har även regelbundet följt med ledande tidningar i de båda länderna.

Författaren går sedan vidare med att genomföra en närmare analys av de båda fallen. Här redogör han för relationen mellan regering, arbetarrörelse och arbetsgivarpartiet på tre olika områden av den ekonomiska politiken, nämligen generell ekonomisk politik, lönepolitik och ar-

betslagstiftning, först för Uruguays del och därefter för Chiles del. Detta avsnitt tangerar och överlappar delvis den diskussion Uggla fört i det föregående kapitlet och man frågar sig därför om det inte hade varit lämpligare att sammanfoga delarna i ett enda kapitel. Analysen visar att det fanns avsevärda skillnader i graden av konsertation mellan länderna. I Uruguay nådde man inte en överenskommelse på något delområde. Närmast kom man ifråga om lönepolitik. För Chiles vidkommande konstaterar författaren att överenskommelser nåddes mellan parterna, men att detta ofta skedde på löntagarorganisationernas bekostnad. Detta gällde i synnerhet på arbetslagstiftningens område. Beträffande den generella ekonomiska politiken uppnådde man endast i Chile bindande trepartsöverenskommelser på nationell nivå. Beträffande lönepolitiken konstaterar Uggla att de centrala löntagarorganisationernas inflytande i såväl Chile som Uruguay var begränsat. I Chile ingick dock *Central Unitaria de Trabajadores* (CUT) vissa överenskommelser med regeringen angående minimilönen och löner inom den offentliga sektorn. Vidare noterar författaren att man varken i Chile eller Uruguay lyckades uppnå konsensus om arbetslagstiftningen. Han finner dock en attitydmässig skillnad till samarbete mellan CUT i Chile och *Plenario Intersindical de Trabajadores-Convención Nacional de Trabajadores* (PIT-CNT) i Uruguay. Den förra organisationen var intresserad av att samarbeta med regeringen medan den senare var ointresserad av samarbete och rentav fientligt inställd till regeringen. Analysen visar också att PIT-CNT aktivt strävade efter en rent politisk roll medan CUT nöjde sig med en snävare, rent sektoriell roll.

Författaren framlägger två potentiella förklaringar till den iakttagna variationen på den beroende variabeln. Dels särskiljer han en situation där fackföreningsrörelsen står i programmatisk opposition till regeringen från en situation där så inte är fallet. Den andra dimensionen tar fasta på den roll fackföreningsrörelsen tillskriver sig. Denna kan vara politisk eller sektoriell. Uggla kombinerar dessa dimensioner i en fyrfältstabell och finner att den senare dimensionen är avgörande för att förklara variationen i konsertation mellan länderna. Som stöd för denna slutsats an-

för författaren, om än ytterst kortfattat, ytterligare två exempel, Spanien och Bolivia. Slutsatsen ter sig rimlig. Samtidigt skall sägas att den empiriska grund på vilken den vilar är något bräcklig. För att med säkerhet kunna säga något om dessa oberoende variabelers förklaringskraft hade det varit nödvändigt att använda sig av flera undersökningsenheter. Det skall dock även sägas att författaren finner en viss variation på de oberoende variabelerna inom länderna, vilket är ägnat att stöda hans slutsatser.

I ett konkluderande kapitel lägger Uggla därefter fram fler tänkbara förklaringar till den variation i konsertation han funnit mellan Chile och Uruguay. Som sådana nämner han skillnader i ekonomisk policy, strukturella ekonomiska skillnader, skillnader i graden av arbetslöshet, skillnader i den interna organisationen mellan löntagarorganisationer, skillnader i graden av konkurrens inom löntagarorganisationer samt politiska och historiska förklaringar. Jag menar dock att författaren avfärdar de politiska och historiska orsakerna lite väl lättvindigt. I själva verket finner jag det rimligt att anta att det fanns stora skillnader mellan militärregimerna i Chile och Uruguay som utgör plausibla förklaringar till den iakttagna variationen på den beroende variabeln. Det är allmänt känt att Pinochets skugga under den relevanta tidsperioden ständigt vilade över det politiska livet i Chile och att de demokratiskt valda politikerna hade ett relativt begränsat manöverutrymme. Detta illustreras inte minst av reaktionerna på mordet på Pinochets allierade Jaime Guzman år 1991, samt av Pinochets beslut att i maj år 1993 sända ut soldater i stridsmundering på Santiagos gator efter att ha uppretats av pågående undersökningar om brott mot mänskliga rättigheter (Scully 1995: 129). I fråga om Chile utgjorde därmed militären ett reellt hot mot demokratin medan militärens ställning i Uruguay var betydligt svagare (Linz & Stepan 1996:205). Det är således inte orimligt att anta att militärens starka position i Chile innebar att det egentligen inte fanns några alternativ till konsertation. Detta illustreras inte minst av att oppositionen från början gick samman i en bred koalition, *Concertación de los Partidos por la Democracia* (CPD). Koalitionen innefattade såväl socialister som kristdemo-

krater. President Eduardo Freis beslut att utnämna en bred koalitionsregering – vilket är ytterst exceptionellt i ett presidentiellt system – vittnar även om en generell strävan efter konsensus.

Uggla för också en diskussion om partisystemets relevans för utfallet och gör här en åtskillnad mellan "partyarchy" och "movement politics", dvs. mellan system i vilka partier monopoliserar politiken och system i vilka sociala rörelser spelar en viktig roll inom den politiska sfären. Under hänvisning till studien låter Uggla förstå att sociala rörelser som tidigare verkat inom "movement politics" finner det svårt att verka i post-transitionella förhållanden. "Movement politics simply does not fit in easily in a representative democracy", skriver författaren (sid. 299).

Det är ett tveklöst faktum att Fredrik Ugglas avhandling har många förtjänster. Fråga är om en ingående analys av relationen mellan regering, arbetsgivarorganisationer samt löntagarorganisationer i två länder. Händelseförloppet redovisas med minutös noggrannhet av författaren och den arbetsmängd som ligger bakom insamlandet av det empiriska materialet är minst sagt imponerande. De många primärkällor som använts gör att materialet i sig är ovärderligt. Bokens allra största förtjänst är att den utgör ett synnerligen värdefullt bidrag till litteraturen kring demokratisering. Den ger en ökad förståelse av fenomenet konsertation, dess förutsättningar i post-transitionella demokratier överhuvudtaget och i Latinamerika i synnerhet. I den anglosaxiska litteraturen finns fortfarande många luckor om demokratiseringsprocesser i latinamerikanska länder och Ugglas avhandling fyller några av dem. Vidare vill jag anföra att språket är elegant – det är i själva verket en njutning att läsa Ugglas engelska. Det oavsagda innebär att det finns en viss diskrepans med avseende på hur väl den generaliserande respektive deskriptiva ambitionen utfaller. Där den förra inte riktigt når ända fram är resultatet av den senare övertygande och imponerande.

Carsten Anckar

Referenser

- Linz, J.J och Stepan, A, 1996. *Problems of Democratic Transition and Consolidation: Southern Europe, South America, and Post-Communist Europe*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.
- Scully, T.R, 1995. Chile, s 100-137 i Mainwaring, S och Scully, T.R (red) 1995, *Building Democratic Institutions: Party Systems in Latin America*. Stanford: Stanford University Press.

BRUCE BUENO DE MESQUITA: *Principles of International Politics: People's Power, Preferences, and Perceptions*. Washington D. C. 2000: CQ Press.

Bueno de Mesquitas grundbok *Principles of International Politics* fyller ett tidigare tomrum i studiet av internationella relationer. På nära 600 sidor beskrivs hur rational choice kan, och har, applicerats inom internationell politik. Hans självsäkra klarläggande redan i förordet att boken kommer att inriktas på den mest givande teoretiska ansatsen "the strategic perspective", känns på många sätt befriande. Den positivistiska ansatsen Bueno de Mesquita gjort sig känd för i framför allt studien *War and reason* från 1992 gör sig tydligt gällande även i denna grundbok. Utifrån det strategiska perspektivet är den bärande tankegången att internationell politik inte kan förstås vare sig genom att enbart studera interaktionen mellan stater eller genom att enbart fokusera på inrikespolitiska avgöranden. Istället lyfts den styrande maktens nyttomaximerande beteende fram, där – i likhet med i Downs ansats – det primära målet blir att behålla makten. Detta hindrar dock inte att andra, instrumentella mål som exempelvis ökad rikedom och status, även de i hög grad kan påverka agerandet. Förhållanden på den internationella nivån kommer då att analytiskt utgöra en restriktion för agerandet på hemmaplan.

I syfte att lyfta fram den strategiska ansatsens förtjänster, kontrasteras den genom hela boken mot de två andra dominerande skolorna; (neo)-realismen och liberalismen. Däremot nämns inte andra skolor ens vid namn. För att kunna fungera som kursbok krävs således komplette-

ring med hjälp av annan litteratur, såvida avsikten inte enbart är att ge en fyllig redovisning av positiv teori inom internationella relationer.

Bueno de Mesquita har gjort sig känd för att lägga stor vikt vid såväl teoretisk stringens som rigoröst användande av kvantitativt, empiriskt material. I *Principles of International Politics* presenteras en stor mängd centrala begrepp inom rational choice. På ett pedagogiskt, lätt-tillgängligt och i största allmänhet tilltalande sätt beskrivs det mesta mellan rationalitetsantagandets definition och användbarheten av lösningsbegrepp som exempelvis "refined Nash equilibria". Bueno de Mesquita koncentrerar sig dock i huvudsak på några av de mest kritiska och omdiskuterade antagandena inom rational choice. Det potentiellt allvarliga intransitivitetsproblemet när det handlar om aktörer bestående av fler än en individ undviks på ett elegant, om än inte fullt trovärdigt sätt. Bueno de Mesquita antar helt enkelt att det är en enskild individ (exempelvis USA:s president) som utformar den förda politiken. Därmed riskeras det inte att några ekologiska felutslut i form av röstningscykler uppkommer, då individens preferenser förutsätts vara transitiva. Antagandet är i alla avseenden mycket förenklat, och torde i de länder som inte har en konstitutionellt stark president helt enkelt vara orimligt. Hanteringen av aktörens preferenser är mer övertygande. Det slås fast att det alltid är aktörens *perception* som ligger till grund för dennes nyttofunktion. Den antagna instrumentella rationaliteten är således helt avhängig av hur aktören uppfattar situationen. Hur det "egentligen" förhåller sig blir då inte relevant.

Hanteringen av empiri är genomgående imponerande, åtminstone utifrån perspektivet av vad som brukar vara vanligt inom rational choice-genren. På ett förtjänstfullt sätt lyckas han göra en klar åtskillnad mellan *det empiriska exemplet* och *empiriska test*. Bueno de Mesquita exemplifierar på ett pedagogiskt sätt de förda resonemangen med en stor mängd empiriska exempel från Christopher Columbus, Isabella och Ferdinands tid till kriget i Bosnien under slutet av 90-talet. Dessa exempel har blott en uppgift, nämligen att tydliggöra de anförda tankegångarna. Detta gör de på ett utmärkt sätt, och bidrar därut-

över med att göra texten mer trevlig att läsa. När det gäller empirisk prövning av hypoteser däremot, används ett helt annat tillvägagångssätt, där statistiskt säkerställda samband utgör basen. Ur det omfattande projektet *Correlates of War (COW)*, som drivits vid University of Michigan under en längre tid, förser Bueno de Mesquita läsaren med tillförlitliga data för hypotesprövning. Genom att presentera intressanta och relevanta hypoteser som sedan testas på "riktiga" data, vinner framställningen såväl i spänst som i didaktisk kvalitet. Värdet av att på detta sätt bemöta även den fäkunnige läsaren på ett respektfullt sätt kan knappast överskattas.

Boken avslutas med ett kapitel där en prediktiv modell för internationella relationer, "the Policy Forecaster", presenteras. Det är en relativt komplicerad modell, men eftersom teknikaliteterna till stor del lämnats utanför, är beskrivningen ändå relativt lättillgänglig. Basen utgörs av Medianväljarteoremet som sedan kombineras med antagandet om nyttomaximerande beteende, där konsekvenser av en eventuell eskalering av en konflikt genererar olika utfall beroende på val av strategi. Modellen kan även prövas av studenterna själva, tack vare att den gjorts tillgänglig på nätet.¹

Samtidigt som Bueno de Mesquitas fylliga genomgång av en stor mängd begrepp inom rational choice-ansatsen är mycket värdefull, utgör den även en av bokens svagheter. De mer komplicerade lösningsbegreppen inom spelteori, som exempelvis "subgame perfect" och "Bayesian equilibria", kräver en relativt djup förståelse av spelteoriens grunder. En sådan djupare förståelse uppnås inte, och kan inte uppnås, under, låt säga, en halv termins studier på grundnivå. Förmodligen hade det därför varit klokare att inrikta sig mer på basala teoretiska begrepp, istället för att låta ambitionen att göra en heltäckande beskrivning av ansatsen styra textens innehåll. Boken skulle då ha fyllt ett än större tomrum, eftersom bristen på vederhäftiga redogörelser av applikationer av rational choice inom internationella relationer är som störst på grundnivå.² Det förefaller som om Buena de Mesquita inte riktigt kan låta bli att låta sin egen beläsenhet skina igenom när han närmast i en bisats kommenterar de mer komplicerade begreppen. Detta är självfallet

inte acceptabelt, i de fall då detta innebär att textens tillgänglighet minskar. En annan svaghet består i att Bueno de Mesquita i stort sett förbigår all kritik som framförts mot rational choice-ansatsen med tystnad. Det är uppenbart att avsikten har varit att presentera ansatsen så tydligt som möjligt, utan att "komplicera" bilden med kritiska synpunkter. Den mycket livaktiga diskussion om skolans styrka och svagheter som initierades med publiceringen av Shapiros bok *Pathologies of rational choice theory: A critique of applications in political science* (1994) finns det exempelvis inte ett spår av. Shapiros bok finns inte ens med i den annars föredömligt omfångsrika litteraturlistan. Om detta kan man förvisso ha olika synpunkter. Utan tvekan har mycket av den kritik som framförts varit av relativt låg kvalitet, men det bör inte hindra att den seriösa kritik som trots allt finns även redogörs för. Å andra sidan är det ju naturligtvis fullt möjligt att komplettera kurslitteraturen med exempelvis Shapiro.

Det bör avslutningsvis noteras, att eftersom rational choice utgör en jämförelsevis väl sammanhållen teoribildning, är det knappast möjligt att plocka enskilda kapitel för att ha som kursunderlag. Förståelsen av ansatsen byggs successivt upp genom hela boken, vilket medför att det inte är att rekommendera att hoppa över tidigare avsnitt. Då går studenten otvivelaktigen miste om en stor del av förståelsen av helheten.

Björn Hassler

Noter

1. Modellen finns utlagd på adress <http://bdm.cqpress.com>. Emellertid krävs det att användaren registrerar sig och då får ett användarnamn och lösenord. Eftersom förlaget uppenbarligen inte förväntar sig så många besökare utanför den amerikanska akademiska miljön, accepteras inte användare med svenska (eller andra icke-amerikanska) e-postadresser. Därför måste man kontakta förlaget direkt, för att kunna registrera sig. Förlaget var då – åtminstone i mitt fall – mycket hjälpsamt och jag fick omgående användarnamn och lösenord. På samma webb-adress finns även en manual, förslag till kursplan samt bokens figurer och diagram att tillgå i elektronisk form.

2. För den mer erfarna studenten finns flera intressanta verk att tillgå, varav Morrow (1994), Allan & Schmidt (1994) och Downs & Rocke (1995) utgör några exempel.

Referenser

Allan, Pierre & Schmidt, Christian, Ed. (1994). *Game theory and international relations; preferences, information and empirical evidence*. Aldershot, Edward Elgar.

Downs, George W & Rocke, David M. (1995). *Optimal imperfection? Domestic uncertainty and institutions in international relations*. Princeton, New Jersey, Princeton University Press.

Morrow, James D. (1994). *Game theory for political scientists*. Princeton, New Jersey, Princeton University Books.

Shapiro, I. (1994). *Pathologies of rational choice theory: A critique of applications in political science*. New Haven, Yale University Press.

Notis

Skytteanska priset till professor Brian Barry

Skytteanska stiftelsen vid Uppsala universitet har beslutat tilldela engelsmannen professor Brian Barry, Columbia University i New York, skytteanska priset för år 2001. Priskommitténs motivering är att Barry får priset för sitt ”grundläggande bidrag till den normativa politiska teorin, utförd med såväl lidelse som klarhet i den stora traditionen från upplysningen”.

Den liberala demokratin har historiskt motiverats med såväl nytto- som rättighetsargument. Barry hör till det senare lägret och har i verk som *Political Argument* och *Justice as Impartiality* fördjupat och nyanserat rättighetsteorin. Barry argumenterar för opartiskhet som statsmaktens grundprincip. Oavsett konsekvenserna skall alla människor behandlas med lika omsorg och re-

spekt. Alla människor är moraliskt sett jämlika. Staten får inte vara partisk till förmån för någon grupp.

Att förespråka ett sådant universellt värde är i dag inte okontroversiellt. I jämställdhetens eller mångkulturalismens namn kräver många grupper särbehandling. I sin senaste bok *Culture and Equality* vänder sig Barry mot föreställningen att det skulle finnas ”grupprättigheter”. Rättigheterna tillkommer i stället varje individ och får inte kränkas av vare sig etniska, religiösa eller ideologiska skäl.

Priskommittén nämner också Barrys mångåriga arbete som redaktör för tidskrifterna *British Journal of Political Science* och *Ethics*.

Priset har tidigare tilldelats Robert A Dahl, Arend Lijphart, Juan J Linz, Alexander George, Elinor Ostrom och Fritz Scharpf.

Medarbetare i Statsvetenskaplig Tidskrift

Magnus Dahlstedt är verksam vid institutionen för Tematisk utbildning och forskning i Linköping.

Fil dr Mikael Spång är verksam vid området för internationell migration och etniska relationer vid Malmö högskola.

Med dr Martin Lindström är verksam vid Samhällsme-

dicinska institutionen, Malmö universitetssjukhus. Ulf Petäjä är verksam vid institutionen för samhällsvetenskap vid Växjö universitet.

Christian Fernandez är verksam vid Statsvetenskapliga institutionen i Lund.

Fil dr Björn Hassler är verksam vid Statsvetenskapliga institutionen på Södertörn.

Docent Ole Elgström är verksam vid Statsvetenskapliga institutionen i Lund.

Pol dr Carsten Anckar är verksam vid Åbo Akademi och Mitthögskolan.

Till redaktionen insända skrifter

Blomqvist, Paula – Rothstein, Bo, 2001. *Välfärdsstatens nya ansikte*. Stockholm: Agora.

Boström, Magnus, 2001. *Miljörelsens mångfald*. Lund: Arkiv.

Bredsdorff, Nils, 2001. *Diskursanalyser og diskursmetoder – nogle overvejelser over diskursbe- grebet*. Roskilde: Roskilde Universitetsbibliotek.

Dahlberg, Magnus – Vedung, Evert, 2001. *Demokrati och brukarutvärdering*. Lund: Studentlitteratur.

GRUS'Nr 61, 2000. Tema: Omsorg, sundhet og makt.

Hägström, Henrik, 2001. Barnen – de osynliga solda- tema. *Världspolitikens Dagsfrågor* 3 2001.

Isaksson, David, 2001. Zimbabwe på randen till kaos. *Världspolitikens Dagsfrågor* 2 2001.

Johannesson, Martina, 2001. Kris i Indonesien. *Världspolitikens Dagsfrågor* 1 2001.

Johnson, Anders, 2001. *Katekes för reformvänner*. Stockholm: Reforminstitutet.

Karlbom, Rolf, 2000. Sverige trotsar nazismen. Göteborg: distr.: författaren.

Kaspersen, Lars Bo, 2001. *Anthony Giddens. Introduktion til en samfundsteoretiker*. Köpenhamn: Hans Reitzels Forlag.

Möller, Tommy, 2001. *Att lyckas med välfärdsreformer. Erfarenheter, strategier och förutsättningar*. Stockholm: Reforminstitutet.

Svensson, Torsten, 2001. *Marknadsanpassningens politik. Den svenska modellens förändring 1980-2000*. Uppsala: Statsvetenskapliga institutionen.

Abstracts

MAGNUS DAHLSTEDT: *Demokrati genom civilt samhälle? Reflektioner kring Demokratiutredningens sanningspolitik*. (DEMOCRACY THROUGH CIVIL SOCIETY? REFLECTIONS ON THE POLITICS OF TRUTH OF THE COMMISSION ON DEMOCRACY.).

The concept of civil society has lately become fashionable in political as well as scientific contexts. This article critically discusses the 'politics of truth' in *A Persistent Democracy!*, the final report of the Swedish Commission on Democracy. The argument in the article is that the report over-stresses the importance of civil society and the role of individual responsibilities and initiatives against public arrangements and interventions, referred to in the report as state paternalism. The report is making specific 'technologies of government' visible, as it is creating citizens as primarily 'moral human beings'. The problem with strategies to 'roll back the State' for the benefit of a civil society of this kind, is that they necessarily open up for inequalities and conflicts in-built in civil society. To deepen democracy presupposes a continuous long-term struggle for changing predominant power structures and unequal distributions of vital resources, material and non-material. In this perspective, the report of the Swedish Commission on Democracy does not offer an adequate answer to challenging questions for the future of a vitalized Swedish democracy.

MIKAEL SPÅNG: *Capitalism and Democracy: A Reformist Dilemma*

In this essay two critical conceptualizations of the relation between capitalism and democracy is discussed. Capitalism can be seen both as an external and internal limit to democracy. The first, external conceptualization has been the

predominant one in the reformist labor movement. It is here discussed in terms of Habermas' social theory. This view is problematized, and it is instead suggested that a conceptualization of capitalism as an internal limit to democracy can be made on the basis of Marx' discussion of inversions, as a characteristic of capitalist societies. It is argued that this second conceptualization is more adequate for a socialist problematization of capitalism and democracy.

MARTIN LINDSTRÖM: *The Ideology of the Swedish Conservative (Moderate) Party: An Interpretation of the Political Science Debate of the Early 1990s*.

The conclusions drawn by Aronson (1990), Hylén (1991) and Ljunggren (1992) concerning the ideology and the process of ideological development of the Swedish Conservative (Moderate) Party during the twentieth century are highly diverging. Two of the authors concluded that the party always has been and still is a predominantly conservative party. The third author, Jan Hylén, came to the completely opposite conclusion. According to Hylén, the party has developed in a direction from a collectivist and pessimistic conservative ideology to a predominantly liberal, individualist and optimistic ideology. This has been a process of ideological transformation over the whole century, according to Hylén.

This study considers the particular metaphysical traits of conservatism as opposed to the modern concept of more or less secularised ideologies. The results support the idea that the conclusions of these authors diverge so much because their theoretical frameworks and their methodological instruments are very different.

ULF PETÄJÄ: *Yttrandefrihetens grundvalar och gränser samt dess betydelse för demokratin*. (FREEDOM OF SPEECH: ITS FOUNDATION, BOUNDARIES AND SIGNIFICANCE FOR DEMOCRACY).

This essay examines the boundaries and foundations of freedom of speech as well as its significance for democracy. There are two problems associated with freedom of speech, the first being the lack of discussion over its *foundations*—i.e. why is it a good thing? The second problem concerns the *boundaries* of freedom of speech. While this remains the subject of heated debate, primarily within the liberal tradition, the issue is unresolved.

The study concludes that it is possible—at least in principle—to identify the boundaries of freedom of speech. It is also possible to identify why freedom of speech is a good thing and what its consequences are for democracy and citizens alike.

CHRISTIAN FERNÁNDEZ: *Regionalisering och regionalism*. (REGIONALIZATION AND REGIONALISM).

How can we explain the resurgence of the notion of *region* in West European politics? ‘Conven-

tional’ explanations focus on socio-economic factors of change, such as the globalization of the economy and the ‘Silicon Valley phenomenon’. This article, however, gives an alternative answer to the question by emphasizing the importance of ideas and ideology. It treats regionalization as a political project (*regionalism*) rather than an unchangeable socio-economic development and seeks to expose its normative foundations. As such, I claim that current regionalism is significantly influenced by neo-liberal ideas about the state and the relation between the public and the private spheres.

The article starts out with a brief review of regionalism. Thereafter, the reverberations of this cluster of ideas is traced in a contemporary Swedish context; generally as well as through a concrete case study of *the agreements on regional growth* (‘de regionala tillväxtavtalen’). The article concludes with a research agenda proposal, pleading for a greater focus on the ideational aspects of regionalization, the conceptions of the region in party politics and the questions concerning regional democracy.